

54 HIZKUNTZA DAUDE GAUR EGUN
EUROPAN BIZIRIK

Europako hizkuntzen mapa berriztu dute CIEMENekoek

Edozein motatako mapak bere zailtasunak eta buruhaustek baldin baditu, zehaztasunez egin nahi denean, ez ditu txikiak hizkuntzen mapak. Batetik, hizkuntzen arteko muga geografikoak ez dira inoiz erabat zedarrituak ezta egonkorak ere izaten. Hizkuntzen mapa ez bait da funtsean geografikoa ezta azken buruan juridiko-administratiboa ere.

Besltade, lurralde eta gizarte elebidunak sortzen dira, estatuen mugaz gain, eta hizkuntzen arteko gainjartze geografiko eta sozialak gertatzen. Elebitasun-egoera horiek beti oso mugikorak dira, eta gehienetan gatazka bizikoak.

Gainera batzutan, emigrazioen eraginez bereziki, halako hizkuntza-komunitate berezien boltsak gertatu ohi dira, bestelako hizkuntzaren geografian. Badira, baita ere, «lurralderik gabeko hizkuntzak» deitzen dituztenak, beste hizkuntzaren baten lurraldean sakabanaturik bizi diren halako hizkuntza jakineko hiztunena da horrelakoa. Horieta-kotzat jotzen dute, esate baterako, laponiera.

Azkenik, eta funtsean, hizkuntzaren beraren definizioan dago zailtasun handi bat, mapa linguistiko zehatza egitekoan: Hau da, non daukagun benetako hizkuntza, non dialektoa, non beste hizkuntzaren baten aldakina (variante lingüístico)...

Europaren mapa berri baten bila

Esandakoaren adierazgarri oso nabarmena da Europako

hizkuntzen mapa. Hasteko, horrek ez du zerikusi handirik estatuen eta bestelako banaketa administratibo-politikoekin. Europa osoan ez dago hizkuntza bakarreko estaturik, hiru bat kenduz gero: Portugal, Islandia eta Hungaria. Eta horietako hizkuntza batasuna ere matizatzeke izango litzateke, goian esandakoaren arabera.

Europako hizkuntzen mapa «ofizialak eta estatalistak» hautsi eta gaudituz, hizkuntza gutxituen onarpen eta baieztapenetik begirata, bestelako mapa egiazkoagoak, zabaltzeko saio zenbait eginik bada azken aldian gure artean. 1977an argitaratu zuen «Jakin»ek zenbaki berezi bat «Nazio ukatuak Europa» gaiari buruz. Bertan eskaini zuen Mendebal Europako Nazio ukatuen maparen lehen hurbilketa bat, hizkuntza gutxituen erizpidearen arabera.

CIEMENen saioa

Bada liburuxko polit bat, Martin Irazgoitirena, Europako Hizkuntzak izenekoa, non Europako hizkuntzen sailkapenaz gain, bigarren partean Mendebal Europako «minoría

linguistiko» hainbat xehetasun ematen bait du, banan-banan hartuz eta horien mapa partzialak eskainiz.

Une honetan bada proiektu bat, Europako Komisiotik eraginda, Europako Elkarte-ko mapa linguistikoa egiteko. Uste izatekoa da, Elkar-teak hizkuntza gutxituei buruz markatuko duen politikaren oinarri izan nahiko duela.

Bitartean, CIEMEN (Centro Internacional Escarré per a les Minories Etniques i Nacionalitats) izeneko elkarteak ahalegin berezia ipini du, bere aldetik, Europako hizkuntzen mapa lantzeko. Orain dela urte batzuk argitaratu zuen bat, gure artean ere aski zabaldu dena, «Aproximació a L'Europa de les Nacions» izenekoa.

Orain, berriz, beste mapa eder bat argitaratu berria du, askozaz landuagoa eta zehatzagoa, Europa osoko hizkuntzen panorama eskaintzen diguna. «Aproximació a l'Europa de les Llengües» du bere titulua, Euskal Herriko zenbait liburudendetan ere salgai aurki daitekeena.

Europako 78 hizkuntzak

CIEMEN maparen arabera, 54 hizkuntza daude Europan, biziak eta beren lurralde eta guzti. Beste hamabi dira, benetako hizkuntza berezitat ala beste hizkuntzaren baten «aldakintzat» hartu behar diren ala ez, eztabaidapean daudenak. Hamar hizkuntza gehiago daude, lurralderik gabeak edota hiztunen elkar-tea lurralde zabalean sakabanaturik daukatena. Azkenik, bi hizkuntza duade, hil-

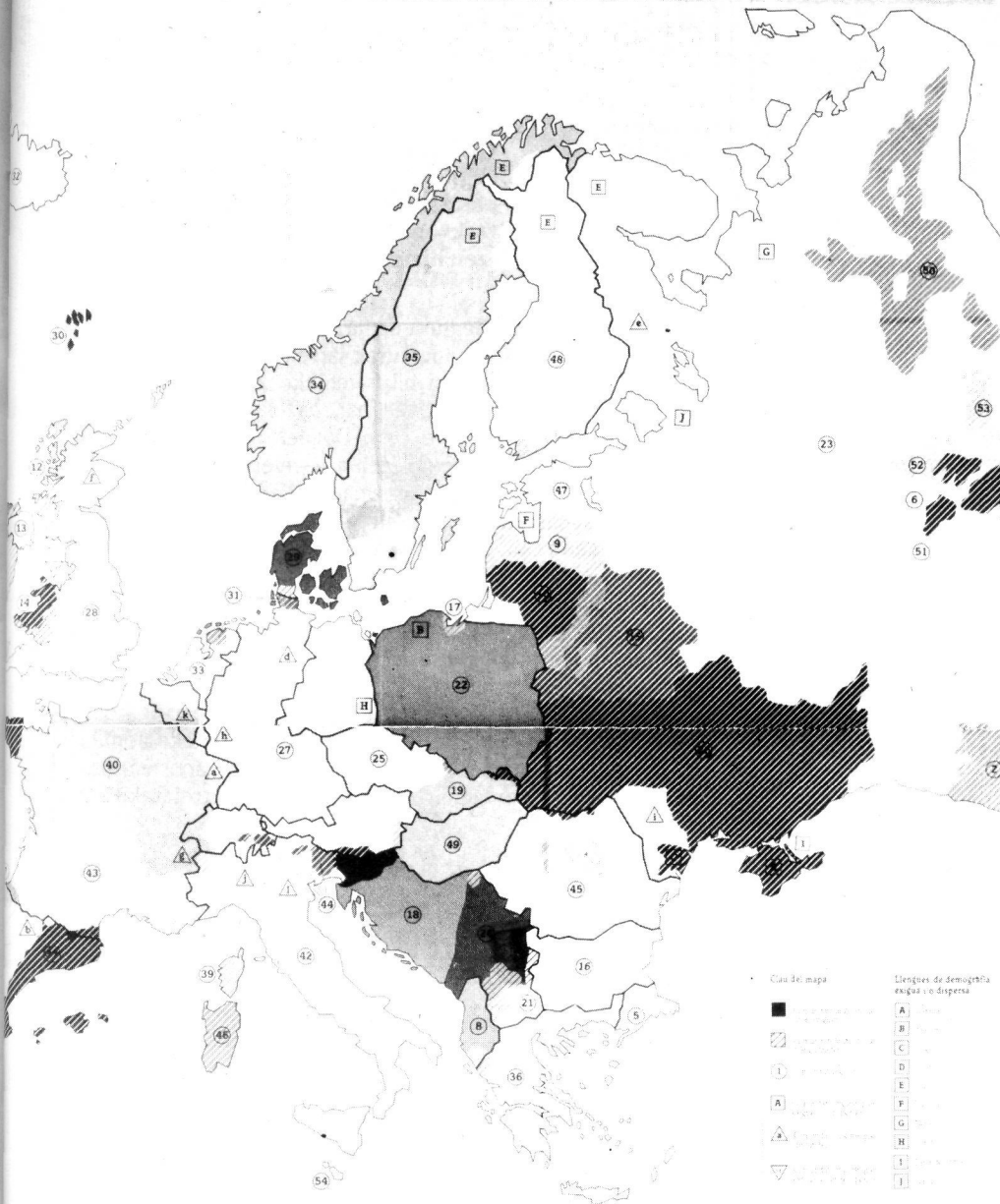
tzat edo emandakoak, eta orain birbizten hasi direnak.

Jakina, lehen 54 hizkuntzen egoera ez da inola ere berdina, aparte horien hiztunen kopurua. Horetako batzuk besteren baten «menpean» bizi dira. Beraz hizkuntza «menperatzaileak» eta hizkuntza «menperatuak» (gutxituak edo minorizatuak ere deitzen ditugunak) daude Europan. Horietako batzuk erabateko menpekotasunean bizi dira. Hau da, hiztun guztiak beste hizkuntzaren batez baliatu beharrean daude, bere lurraldean bertan, hizkuntzaren hainbat funtziotarako. Horien artean dago noski euskara, eta gaude euskaldunok. Beste erataria esanda, gaur egun ez dago euskaldun elebakarrik: ez estatistikak hala dioelako bakarrik, eta bai legez ere erdara jakitera behartuta gaudelako euskaldunok.

Dena dela, egoera estatistikoaren eta juridikoaren aldetik ez ezik, hiztunen gizartean edota nazioartean betetzen dituzten funtzioen aldetik begiratu gero, 54 hizkuntzen arteko sailkapena askozaz konplexuagoa gertatuko litzateke. Europako hizkuntzen etorkizunerako zalan-tzarik gabe berebiziko garrantzia du azken erizpide horrek. Euskara bezalako hizkuntza gutxituentzat funts-funtsezko arazoa da hori, betetzen dituzten —ez dituzten— funtzioen arabera definitzen bait dira, hain zuzen, hizkuntza gutxiuak edo murriztuak.

Sánchez Carrión «Txepetx»ek ondo azaldua du bere azken liburuan hizkuntzen tipologia, betetzen dituzten funtzioen arabera; baita ongi agertua ere, euskarak zein leku duen sailkapen horretan. «Bateginik» kanpainen 600.000 sinadurekin berretsiko den agiriak, besteren artean, sailkapeneko euskararen lekua aldatzea eskatzen du, Euskal Hizkuntza Nazionaltzat eta Kultura modernoko hizkuntzatzat hartzen denean, bai Euskal Herrian bertan eta bai Europako Hizkuntzen arte horrek dituen ondorio eta guzti.

Aproximació Europa de les Llengües

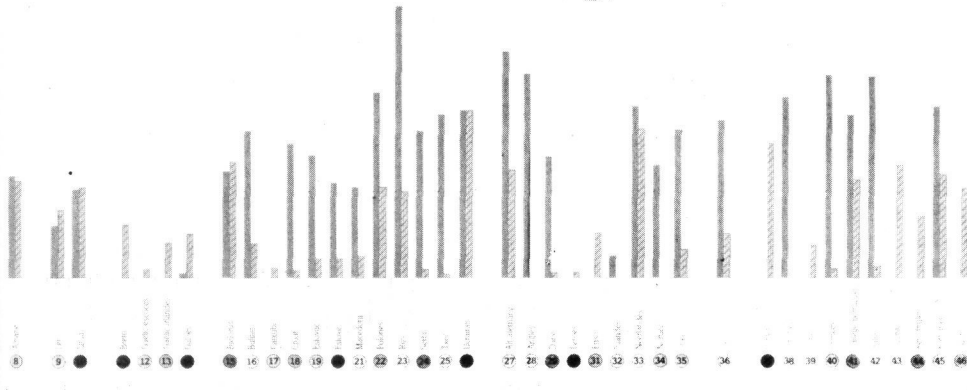

Cla de mapa

- Idioma oficial
- ▨ Idioma minoritari
- Idioma oficial i minoritari
- △ Idioma minoritari
- ▽ Idioma oficial

Llengües de demografia exigida o dispersa

A	Anglès
B	Basc
C	Català
D	Castellà
E	Eslovac
F	Francès
G	Gal·lès
H	Hebreu
I	Italià

Hauxe da Catalunyaoko CIEMENekoek argitaratu berri duten maparen erreprodukzioa. Tamaina handi-handikoa da eta Euskal Herriko zenbait liburudendatan salgai dago iadanik.

Europako Elkartean Portugalak bakarrik du hizkuntza bakarra. 12 estatuetan 20 dira hizkuntza bereziak: horietako bederatzi dira estatu-hizkuntzak, eta hamaika, estaturik gabeko herrienak (Irlandako gaelikoa salbu). Lehen bederatziak dira, hain zuzen, EEEko erakundeetako hizkuntza ofizialak. Katalanek eskatua dute katalanaren ofizialtasuna, 100.000 sinaduren bidez; «Bateginik» kanpainaren bidez euskararen «onarpn ofiziala» eskatu nahi dugu, 600.000 sinaduren gain.

Dena dela, EEEko hizkuntzako egoera konplexuagoa da oraindik, goian adierazita gelditu denez. Aipaturiko 11 hizkuntza gutxituz gain, zazpi estatutan badituzte bestelako hizkuntz gutxiengoak ere: hau da, beste estaturen batean ofizialak diren hizkuntzetakoak. 12 dira gutxienez hizkuntzako gutxiengo horiek, gehienak estatuen arteko mugan daudenak, CIEMENen maparen arabera. Bestalde, 9 dira EEEko estatuen barruan, «hizkuntz aldakintzat» ematen dituenak mapak.

Beraz, 41 hizkuntz elkarte behintzat badira Europako Elkartean —gehiago noski, goian aipaturiko lurralderik gabeko hizkuntzak eta «bolsa» gisako hizkuntzako elkarte txikiak gogoan hartuz gero—.

Egoera hori ezin du bazterrea utzi Europako Elkarteak, batasun ekonomikoa ezezik, batasun politikoa eta kulturazkoa burutu nahi denean. Oso kontutan izan beharko du, besteren artean, EEEko 30 milioi bat lagun dirrela, 12 hizkuntza gutxitu horietakoren bat beren hizkuntza propiotzat daukatena.

«Bateginik» kanpaina eta sinaduren bilketa dela eta, une egokia litzateke, Europaren hizkuntz etorkizunari buruz eta hor barruan euskararen lekuari buruz gogoeta eta eztabaida berezia zabalteko.

PAULO
AGIRREBALTZATEGI